

Vapo Oy
Paikalliset polttoaineet
Yrjönkatu 42
40100 JYVÄSKYLÄ

Viite

Konttisuon (Pudasjärvi) turvetuotantohankkeen
ympäristövaikutusten arviointiohjelma 17.3.2009

Asia

YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO YVA-OHJELMASTA

Vapo Oy on hankkeesta vastaavana 23.3.2009 toimittanut Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskukselle ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (YVA) annetun lain (468/1994, muutokset 267/1999 ja 458/2006) mukaisen ympäristövaikutusten arviointiohjelman, joka koskee Konttisuon ottamista turvetuotantokäyttöön Pudasjärvellä.

HANKETIEDOT JA YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIMENETTELY

Hanke

Hanke sijaitsee Oulun läänin pohjoisosassa Pudasjärven kaupungissa. Hankealueen pinta-ala on noin 240 ha. Hankkeen tarkoituksena on tuotantoalueen kuntoonpano ja energiaturpeen tuottaminen teollisuuden ja yhdyskuntien käyttöön. Kuntoonpanovaihe mukaan lukien hankealueen turvetuotantokäytön arvioidaan kestävän 25 - 35 vuotta, jonka jälkeen toteutettavilla jälkihoitotöillä alue valmistellaan myöhempään, alueille tarkoituksenmukaiseksi katsottavaan jälkikäyttöön.

Hankkeesta vastaava

Vapo Oy
Paikalliset polttoaineet
Yrjönkatu 42
40100 JYVÄSKYLÄ

YVA-konsultti

FCG Planeko Oy
Puistokatu 2 A
40100 JYVÄSKYLÄ

Ympäristövaikutusten arviointimenettely

Ympäristövaikutusten arviointimenettely on keino selvittää ja arvioida ympäristövaikutuksia ja niiden merkittävyyttä osana hankkeiden suunnittelua. Samalla tarkastellaan hankkeiden toteuttamisvaihtoehtoja ja parannetaan kansalaisten tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyä sovelletaan asiasta annetun lain (468/1994) 4 §:ssä tarkoitettuihin ja ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun asetuksen (713/2006) 6 §:ssä lueteltuihin hankkeisiin sekä lisäksi yksittäistapauksessa hankkeeseen, jonka todennäköisesti aiheuttamat haitalliset ympäristövaikutukset ovat merkittäviä ja rinnastettavissa asetuksessa mainittujen hankkeiden vaikutuksiin. Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun asetuksen hankeluetelun kohdan 2 e) mukaan arviointimenettelyä sovelletaan turvetuotantohankkeisiin, kun yhtenäiseksi katsottava tuotantopinta-ala on yli 150 hehtaaria.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä tarkastellaan hankkeen ja sen eri toteuttamisvaihtoehtojen merkittäviä, haitallisia ympäristövaikutuksia ja suunnitellaan, miten ko. vaikutuksia voidaan ennaltaehkäistä, lieventää ja myöhemmin seurata. Arviointimenettelyssä kuullaan viranomaisia, sidosryhmiä ja niitä, joiden oloihin tai etuihin hanke saattaa vaikuttaa. Kuuleminen ja tiedottaminen asiasta tulee lain mukaan järjestää arviointiohjelmasta ja -selostuksesta.

Hankkeesta vastaavan toimesta laaditun arviointiohjelman ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunnon perusteella hankkeesta vastaava selvittää hankkeen ja sen vaihtoehtojen vaikutukset ja toteutuskelpoisuuden sekä laatii ympäristövaikutusten arviointiselostuksen ja toimittaa sen yhteysviranomaiselle. Arviointiselostus ja yhteysviranomaisen siitä antama lausunto tulee liittää hanketta koskeviin hakemusasiakirjoihin otettavaksi huomioon hankkeen edellyttämiä lupapäätöksiä tai niihin rinnastettavia viranomaispäätöksiä valmisteltaessa.

Asiassa ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain tarkoittamana yhteysviranomaisena toimii Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus.

YHTEENVETO HANKKEESTA

Hanke ja sen toteutusvaihtoehdot

Konttisuo sijaitsee 10 km Pudasjärven keskustaaajaman pohjoispuolella. Tuotantoalue on kooltaan 240 ha ja se jakaantuu kahteen osaan. Pohjoisosa on pinta-alaltaan noin 66 ha ja eteläosa noin 174 ha. Suon valumavedet laskevat metsäojien ja Törrönojan kautta Kivarinjokeen ja edelleen Iijokeen..

Hankealueen turvetuotannon päätarkoitus on energiaturpeen tuottaminen jyrsin- ja palaturpeena teollisuuden ja yhdyskuntien käyttöön. Tuotantomenetelminä alueella on suunniteltu käytettävän hakumenetelmää, kokooja- tai imuvaunumenetelmää tai palaturpeen nostoa. Pääkäyttäjää tulisivat olemaan Oulun seudun voimalaitokset, myös kuljetukset Rovaniemelle voivat olla mahdollisia. Mahdollisesti tuotettavan palaturpeen käyttöpaikkoina olisivat paikalliset lämpölaitokset.

Ympäristövaikutusten arvioinnissa on tarkasteltavana kolme toteutusvaihtoehtoa, joiden erot liittyvät vesienkäsittelemäntelmiin sekä ns. nollavaihtoehto eli hankkeen toteuttamatta jättäminen. Vaihtoehdot ovat:

VE 0: Turvetuotantohanketta ei toteuteta, mikä tarkoittaa sitä, että turvetuotantoa ei aloiteta Konttisuolla lainkaan.

Alueen nykytila säilyy ennallaan. Vaihtoehto toimii perustana arvioitaessa hankkeeseen liittyviä taloudellisia, sosiaalisia ja muita vaikutuksia ja se on vertailukohtana muille vaihtoehdoille hankkeen ympäristövaikutuksia arvioitaessa.

VE 1: Hanke toteutetaan koko tuotantokelpoisella alueella, vesienkäsittelymenetelmänä sulan maan aikainen pintavalutus.

Turvetuotantoalueen koko auma-alueineen on noin 240 ha, joka jakautuu kahteen osa-alueeseen. Näille molemmille suunnitellaan pintavalutuskentät. Pohjoisosan kenttä rakennetaan mahdollisuuksien mukaan ojitattomalle alueelle. Eteläosan pintavalutuskenttä rakennetaan metsäojitetulle alueelle. Vesienkäsittelymenetelmänä on sulanmaan aikainen pintavalutus, talvella laskeutusaltaat ja virtaamansäätö.

VE 2: Hanke toteutetaan koko tuotantokelpoisella alueella, vesienkäsittelymenetelmänä ympärivuotinen pintavalutus

Turvetuotantoalueen koko auma-alueineen on noin 240 ha. Vesienkäsittelymenetelmänä on ympärivuotinen pintavalutus. Pintavalutuskentät rakennetaan erikseen molemmille osa-alueille vaihtoehtoa VE 1 vastavasti.

VE 3: Hanke toteutetaan koko tuotantokelpoisella alueella, vesienkäsittelymenetelmänä sulanmaan aikainen kemikalointi

Kemikalointiasema ja siihen liittyvät saostusaltaat vaativat vähemmän tilaa kuin pintavalutuskenttä, joten tuotantoalueen koko auma-alueineen tässä vaihtoehdossa on noin 250 ha. Hankealueen jakautuminen kahteen osa-alueeseen edellyttää kahden kemikalointiaseman rakentamista. Tuotantoalueen vesienkäsittelynä on sulanmaan aikana kemikalointi. Ilman lämpötilan ollessa alle +0 astetta vedet johdetaan lasketusaltaiden ja virtaamansäädön kautta alapuoliseen vesistöön.

Vaihtoehdoissa 1, 2 ja 3 tuotantoalueen pohjoisosan vesien johtamisreitti on laskuojaa pitkin metsäojaan, josta edelleen Kivarinjokeen. Eteläosan vesien johtamisreitti on laskuojan kautta Törrönojaan ja edelleen Kivarinjokeen. Jyrsinpolttoturpeen kuljetusreitti kulkisi työmaa-, metsäauto- ja paikallistien kautta kantatielle 78, jota pitkin edelleen Rovaniemen tai kantatien 20 kautta Oulun suuntaan.

Hankkeen liittyminen muihin hankkeisiin ja suunnitelmiin

Konttisuon sijaitsee Ijoen vesistöalueella (61), jolla vuonna 2007 oli turvetuotannossa olevia alueita 5126 ha, kuntoonpanovaiheessa olevia alueita 458 ha ja tuotannosta jo poistuneita 500 ha. Konttisuon kolmannen jakovaiheen valuma-alueilla ei ollut vuonna 2007 turvetuotantoalueita.

Konttisuon kanssa samanaikaisesti Vapo Oy käynnistää Pudasjärven kunnan alueella Vastasuon, Kuokkasuon ja Ruostesuon turvetuotannon YVA-menettelyt.

Hankkeen on lisäksi todettu liittyvän mm. seuraaviin hankkeisiin, suunnitelmiin ja ohjelmiin:

- hallitusohjelma 2007
- valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet
- Pohjois-Pohjanmaan energiastrategia 2015
- maakuntaohjelma 2007 - 2010
- maakuntaohjelman 2007 - 2010 ympäristöselostus
- maakuntakaava
- Pohjois-Pohjanmaan ympäristöstrategia
- kansallinen suo-ohjelma
- Natura 2000 -verkosto

Hankkeen edellyttämät luvat

Ympäristönsuojeluasetuksen (169/2000) 1 §:n kohdan 7 d) perusteella turvetuotannolle ja siihen liittyvälle ojitukselle on oltava ympäristönsuojelulain (86/2000) mukainen lupa, jos tuotantoalue on yli 10 hehtaaria.

ARVIOINTIOHJELMASTA TIEDOTTAMINEN JA KUULEMINEN

Asiassa yhteysviranomaisena toimiva Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus on tiedottanut ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta kuuluttamalla siitä Pudasjärven kaupungin, Yli-Iin ja Iin kuntien sekä Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen ilmoitustauluilla 6.4. – 15.5.2009. Kuulutus on julkaistu 6.4.2009 sanomalehdissä Kaleva ja Iijokiseutu. Arviointiohjelma ja kuulutus ovat kuulutuspaikkojen lisäksi olleet kuulutusajan nähtävillä kyseisten kuntien pääkirjastoissa sekä Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksessa ja ympäristökeskuksen internet-sivuilla.

Ympäristökeskus on pyytänyt arviointiohjelmasta lausunnot Pudasjärven kaupungilta, Yli-Iin ja Iin kunnilta, Oulunkaaren ympäristölautakunnalta, Pohjois-Pohjanmaan liitolta, Metsähallitukselta, Oulun lääninhallituksen sosiaali- ja terveystoimialalta, Tiehallinnon Oulun tiepiiriltä, Kainuun TE-keskukselta, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselta, Livon ja Pudasjärven kylän kalastuskunnilta, Iijoen vesistön kalastusalueelta, Oulun läänin vesiensuojeluyhdistykseltä, Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri ry:ltä, Pohjois-Pohjanmaan lintutieteelliseltä yhdistykseltä, Pudasjärven ja Pudasjärven Livon paliskunnilta sekä Oulun yliopistolta.

Hankkeesta ja arviointiohjelmasta järjestettiin 21.4.2009 tiedotustilaisuus Pudasjärvellä kehittämisselä Pohjantähden tiloissa. Tilaisuudessa oli läsnä hankkeesta vastaavan, konsultin ja yhteysviranomaisen edustajat mukaan lukien 24 henkilöä.

LAUSUNNOT JA MIELIPITEET

Arviointiohjelmasta annettiin yhteensä 11 lausuntoa. Hanketta tai arviointiohjelmaa koskevia kannanottoja jätettiin yhteensä 2. Kopiot lausunnoista toimitetaan tämän lausunnon liitteenä hankevastaavalle. Seuraavassa on esitetty yhteenvedo lausunnoista ja kannanotoista siltä osin kuin ne koskevat arviointiohjelman sisältöä ja siihen esitettyjä tarkennuksia tai lisäyksiä.

Yli-Iin kunnan yhdyskuntatekninen lautakunta toteaa lausunnossaan, että Iijoen veden määrä vaihtelee vuosittain ja sitä on kuormitettu turvetuotannolla jo neljän vuo-

sikymmenen ajan. Vesistöä on muutettu mm. voimalaitosrakentamisella ja voimalaitosten alapuolisiin pintavesialtaisiin on kertynyt runsaasti kiintoainetta. Lautakunta esittää ohjelman kohtaa 5.4.4 tarkennettavaksi niin, että siitä voi selkeästi todeta, millä vesienpuhdistusvaihtoehdoilla vesienkuormituksen määrää ja merkittävyyttä arvioidaan. Hankkeen vesistökuormitusta tulee tarkastella ja arvioida laajemmin kuin ohjelmassa on esitetty. Turvetuotannon ja muun vesistökuormituksen kokonaisvaikutus Iijoen vesistöön ja vedenlaatuun tulee määrittää kokonaisuudessaan ja ottaa se arvioinnin lähtökohdaksi sekä huomioida veden laadun muutokset aina 1970-luvulta alkaen. Tavoitteena tulee olla Iijoen vedenlaadun kokonaisvaltainen parantaminen.

Iin kunnanhallitus toteaa lausuntonaan, että mikäli lupa myönnetään, toiminta määrätään järjestettäväksi niin, että vaikutukset alapuolisiin vesistöihin ovat mahdollisimman vähäiset.

Oulunkaaren ympäristölautakunta toteaa, että Kivarinjoki on rehevöitynyt, humuspitoinen ja siinä esiintyy hapenpuutetta. Joen vesistöalueella sijaitsee useita luvan saaneita turvetuotantoalueita ja ihmistoiminta aiheuttaa alueella kuormitusta. Kivarijärven on ollut runsaita leväkukintoja.

Ympäristölautakunta katsoo lausunnossaan, että arviointiohjelma on pääpiirteissään kattava ja se kohdistuu oikeisiin kohteisiin. Samalla suunnalla sijaitsevien soiden ympäristövaikutusten arviointia yhtä aikaa pidetään hyvänä. Arvioinnissa tulisi lisäksi enemmän huomioida jo olemassa olevien tuotantoalueiden vaikutukset yhdessä nyt kaavailtujen hankkeiden kanssa.

Ilmastonmuutoksen vaikutuksia tulisi arvioida laajemmilla valuma-alueilla esim. rankkasateiden ja epätavallisten tulvien toteutuessa. Turvetuotannon ja soiden poistuman yhteisvaikutuksia tulisi arvioida turvetuotannon lopettamista huomattavasti pidemmälle ja tuotantoalueiden palauttaminen soiksi on myös selvittävä todellisena vaihtoehtona.

Pohjois-Pohjanmaan liitto toteaa maakunnan energiastrategian tavoitteena olevan nykyisen turvetuotantotason säilyttäminen. Uusi tuotanto on kohdistettava sekä tuotantotalouden että ympäristön edellytykset täyttäen. Arviointiohjelmassa on selvitetty maankäyttöä, ympäristöä ja luonnonoloja. Vakitukselle ja loma-asutukselle ym. tehtävä kysely parantaa hankkeen YVA-selostuksessa tehtävää vaikutusten arviointia. Maakuntakaavan yleismääräys valuma-alueittaisen vesistön kuormituksen vähentämisestä edellyttää päästöjen tarkastelua yhdessä muun kuormituksen kanssa.

Metsähallitus esittää lausunnossaan, että selvityksessä on aiheellista kertoa, miksi hankija kohdistaa käyttöpaineen ojittamattomille ja hankkeen vaikutukset alueen suoluonnon uhanalaisuuteen. Kaikki selvitykset puoltavat pidättäytymistä luonnontilaisilta soilta. VE O:ssa on tarkasteluun otettava muiden kotimaisten, hiilineutraalien energiamuotojen käyttö Konttisuon sijaan.

Metsähallitus esittää arviointiohjelman täydentämistä ihmisiin kohdistuvien vaikutusten osalta (kohta 5.3.2) vaikutusalueajasta laajentamalla. Hankkeen vaikutuksia pintavesiin on tarkasteltava vesienhoitolain tavoitteiden saavuttamisen kannalta ja selvittävä vaikutus valuma-alueen hydrologiaan. Vesistö- ja kalastovaikutuksissa on vaikutusalueeksi otettava myös Törrönoja ja Kivarinjärvi. Ilmastovaikutusten arviointi yleispiirteisesti ei vastaa metsähallituksen mielestä yva-lain tarkoitusta ja arviointiohjelmaan esitetään lisättäväksi selvitykset toiminnan vaikutuksista ilmaan ja ilmastoon lain tarkoittamalla tavalla.

Oulun lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosasto toteaa lausunnossaan, että ihmisiin kohdistuvat vaikutukset tulee arvioinnin edetessä selkeyttää ja esittää arviointiselostuksessa selkeästi omina kokonaisuuksinaan. Puutteena pidetään sitä, ettei asukaskyselyn toteuttamistapaa ole esitetty arviointiohjelmassa. Kyselyn tulisi kattaa muutakin kuin kaivoselvityskyselyn, mm. vesistön virkistyskäytön ja paikallisen merkityksen, ja kysely tulisi kohdentaa laajemmalle alueelle. Arvioinnin yhteydessä olisi tarpeen tarkastella myös hankkeen paikallisia työllisyysvaikutuksia ja liikennevaikutusten arvioinnissa tulisi huomioida käytetyt kävelyreitit ja liikenteen vaikutus niiden turvallisuuteen.

Lääninhallituksen mukaan ihmisen terveyteen kohdistuvien vaikutusten arvioinnissa tulee selkeästi erotella eri tekijöiden vaikutukset ihmisten terveyteen sekä sosiaaliset vaikutukset (esim. pölyn viihtyisyysvaikutukset) ja arviointiselostuksessa tulisi eritellä ns. hengittävän pölyn vaikutukset sekä yleisesti pölyn vaikutukset mm. viihtyisyyteen etenkin, jos vaikutusalueella sijaitsee pysyvää tai loma-asutusta.

Tiehallinnon Oulun tiepiiri pitää arviointiohjelmaa kattavana Konttisuon turvetuotannon liikenteellisten vaikutusten osalta. Tiepiiri esittää lausunnossaan, että Ruostesuon, Vastasuon ja Konttisuon turvetuotannon liikenteellisiä yhteisvaikutuksia tarkasteltaisiin arviointiselostuksessa ja erityisesti on syytä tarkastella kevyen liikenteen turvallisuutta.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos tuo esille soiden tärkeän merkityksen porojen kesälaidunalueina ja toteaa kantanaan, että hankealueiden soihin porolaitumina ja merkitykseen paikallisten paliskuntien poronhoidolle tulee jo YVA-ohjelman arvioinneissa ja selvityksissä kiinnittää suurempaa huomiota. Arvioinnissa tulee hyödyntää uusimpia laiduntutkimuksia ja tietoja alueen ja paliskunnan poronhoidosta.

Tutkimuslaitos pitää laadittua linnustoselvitystä hyvin pintapuolisena ja toteaa, ettei tehty vähäinen, kertaluonteinen linjalaskenta ole riittävä kuvaamaan luotettavasti pesimälinnuston runsautta ja rakennetta. Useampaan käyntikertaan perustuva reviirikartoitus antaisi linnustosta huomattavasti tarkemman kuvan ja alueet voivat lisäksi olla merkittäviäkin muuonakaisia levähdyspaikkoja monille lajeille. Tutkimuslaitoksen mukaan linnustoselvityksiin yleensä, myös metsäkanalintujen osalta tulisi kiinnittää enemmän huomiota YVA-ohjelmassa.

Tutkimuslaitos toteaa, että ohjelmassa ei esitetä arviota siitä, kuinka laajalti hanke lisäisi Iijoen vesistökuormitusta ja huomauttaa, että turvetuotannon kalastovaikutusten luotettava arviointi edellyttää kattavampaa ja erityisesti tähän tarkoitukseen suunniteltua seuranta. Ohjelmassa ei tutkimuslaitoksen mielestä esitetä riittävää arviointiohjelmaa, jolla ekologisen tilan muutoksia voidaan kuormitusalueella seurata riittävällä tarkkuudella kalastossa tapahtuvien muutosten muodossa.

Kainuun työ- ja elinkeinokeskus katsoo lausunnossaan, että ohjelman mukaisella arvioinnilla voidaan vaikutukset kalastoon ja kalastukseen arvioida riittävällä tarkkuudella. Vesistövaikutusten ja parhaan käyttökelpoisen tekniikan arviointiin on Kivarinjoen vesistön huonon tilan takia tarpeen kuitenkin kiinnittää erityistä huomiota. Lausunnossa todetaan Konttisuon sijaitsevan alueella, jossa kahden tuotantoalueen lupahakemukset on taannoin hylätty, koska vesistökuormituksen lisäämistä ei ole katsottu mahdolliseksi.

Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri ry pitää tehtyjä luontoselvityksiä suppeina ja kyseistä tarkoitusta varten myöhäisenä ajankohtana tehtyinä, mikä vaikeuttaa mm. lajiston selvittämistä. Luonnonsuojelupiiri edellyttää linnusto- ja kasvillisuussel-

vitysten päivittämistä ja täydentämistä asianmukaisena ajankohtana tehtävällä maastotyöllä sekä Ukonsuon metsäsaarekkeiden lajiston ja maisema-arvojen selvittämistä ja havaittujen suotyyppien uhanalaisuuden arviointia. Lausunnon mukaan Törrönlammen ja Törrönojan sekä Hongikonojan vesilain mukaista asemaa ei ole ohjelmassa tuotu esille, jolta osin puute on korjattava selostuksessa. Luonnon monimuotoisuuden kannalta hankkeen toteutusvaihtoehtojen eroja pidetään pieninä. Ohjelmassa todetaan myös olevan harhaanjohtavia viittauksia selvityksiin tai inventointeihin sekä ristiriitaisuuksia hankealueen luonnontilaisen osuuden määrittämisessä. Täsmällisempiä tietoja suon luonnontilaisuudesta pidetään tärkeinä arvioitaessa hanketta valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden näkökulmasta.

Luonnonsuojelupiiri toteaa ohjelmaan listatuista keskeisistä suunnitelmista ja ohjelmista puuttuvan valtioneuvoston periaatepäätös vesiensuojelun suuntaviivoista vuoteen 2015 ja vuoden 2009 aikana hyväksyttävä Oulujoen-Iijoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelma vuoteen 2015. Vedenlaatuvaikutuksia arvioitaessa tulee ottaa huomioon Kivarijoen huono tila ja erityisen tärkeää on selvittää, miten turpeennostossa vapautuva epäorgaaninen tyyppi vaikuttaa veden korkean fosforitason omaavassa vesistössä. Uudet vesiensuojelutavoitteet tulee ottaa huomioon vaihtoehtojen asettamisessa.

Luonnonsuojelupiiri toteaa, että ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen kohdistuvien vaikutusten arvioinnin rajaaminen arviointiohjelmassa esitetysti lähimpiin häiriintyneisiin kohteisiin on luontoharrastusten näkökulmasta käsittämättömän suppea ottaen huomioon hankealueen saavutettavuuden ja sen runsaat luonto- ja maisema-arvot. Vaikutusalueena tulisi tarkastella koko Pohjois-Pohjanmaan länsiosia.

Ilmastovaikutusten arvioinnin osalta lausunnossa pidetään tärkeänä kasvihuonekaasupäästöjen laskemista sekä suon kuivatuksen ja aumapäästöjen että turpeenpolton osalta, joihin on olemassa selkeät laskentaperusteet. Polton päästöjen arviointia YVA-lain mukaisessa menettelyssä pidetään tärkeänä sen vuoksi, ettei sitä erikseen edellytetä ympäristöluvan harkintavaiheessa. Ilmastonmuutoksen hillintään liittyviä tekijöitä täytyy tarkastella myös EU:n ilmastopolitiikan ja YK:n ilmastopöytäkirjan näkövinkkelistä.

Lausunnon mukaan ylivoimaisesti tärkeintä on 0-vaihtoehdon perusteellinen arviointi ja muiden vaihtoehtojen vertaaminen siihen kaikkien ympäristövaikutusten osalta. Energiahankkeiden 0-vaihtoehtoon kuuluu esittää keinot, millä vaihtoehtoisella tavalla vastaava energiamäärä tuotetaan hankkeen jäädessä toteutumatta. YVA-selostuksessa tulee mm. kuvata, missä määrin Pudasjärven erittäin suurilla metsäenergiavarjoilla voidaan korvata Konttisuon mahdollisella säästämisellä menetettävä energiamäärä. Turpeenoton ja metsäenergian työllistävät vaikutukset on tuotava rinnakkain esille ja esitettävä vaihtoehtojen vertailua varten yhteenvetona, mitkä vaikutukset turve- tai metsäenergian käytöllä on alueen työllisyyteen, kasvihuonepäästöihin ja hiilivarastoihin, vesistöihin, luonnon monimuotoisuuteen sekä sen virkistyskäyttömahdollisuuksien turvaamiseen.

Pudasjärven Livon paliskunta ja Pudasjärven paliskunta tuovat yhteisessä lausunnossaan esille Konttisuon merkityksen molempien paliskuntien tärkeänä porojen vassomis- ja kesälaidunalueena ja edellyttävät poronhoidon merkittävyyden näkymistä YVA-ohjelmassa ja arviointiselostuksessa. Lausunnon mukaan YVA-ohjelmassa ei paneuduta porotalouden kysymyksiin ja porotaloudelle aiheutuviin seurauksiin. Paliskunnat vaativat porotalouteen kohdistuvien vaikutusten ja riskien selvittämistä YVA-ohjelmassa ottamalla huomioon kaikki turvetuotantoon ja muuhun massiiviseen maankäyttöön liittyvät tekijät kokonaisvaltaisesti paliskuntatasolla tarkastellen.

Lausuntoon on koottu turvetuotannosta poroelinkeinolle aiheutuvia haittoja ja riskejä, jotka vaaditaan selvitetävän tarkemmin ja kattavammin yhteistyössä paliskuntien kanssa ennen mahdollisen toiminnan aloittamista. Haitat kohdistuvat poroihin mm. vasomarauhan ja laidunkierron häiriytymisenä, laidunalueenetyksinä ja tuotantoalueen ojaston sekä lisääntyvän liikenteen ja tiestön aiheuttamina turvallisuusriskeinä. Turvallisuusriskit kohdistuvat myös poronhoitajiin. Poronhoitajien ja paliskuntien työmäärä tulee myös lisääntymään porojen kokoamisen vaikeutuessa ja hyödyttömiksi käyvien rakenteiden siirtämis- ja uusimistarpeen vuoksi. YVA-menettelyssä vaaditaan myös suunniteltavaksi turvetuotannossa olleiden soiden jatkokäyttö siten, että suot palautetaan takaisin entiseen luonnontilaansa porolaitumiksi.

Vastustaen Konttisuon ottamista turvetuotantoon paliskunnat ovat lausunnossa luettelleet osan elinkeinolle koituvista edunmenetyksistä ja vaativat täyttä korvausta kaikista turvetuotannon myötä porotaloudelle ilmenevistä haitoista ja menetyksistä ja jatkuvan neuvottelumenettelyn käyttöönottoa turvetuottajan ja paliskuntien välillä.

Pudasjärven luonnonsuojeluyhdistys ry pitää kalatalousselvitystä puutteellisena ja vaatii hankkeen vaikutusta Törrönojan selvitetäväksi.

Pudasjärven kylän osakaskunta ilmaisee kannanotossaan huolensa uusien turvetuotantohankkeiden aloittamisesta ja toteaa, että Kivarijärveen kohdistuu jo riittävästi kuormitusta nykyisiltä turvetuotantohankkeilta. Osakaskunta on huolissaan tekemiensä kalastonhoitotöiden menemisestä hukkaan ja ilmaisee myös huolensa Kivarijärven ranta-alueiden kiinteistöjen ja virkistyskäyttöarvojen heikkenemisestä. Hankkeen toteutuessa haitat edellytetään eliminoidavan mm. kuivatusvesien hyvällä selkeyttämisellä.

YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO

Ohjelmasta annetuissa lausunnoissa ja kannanotoissa on tuotu monipuolisesti ja varsin yksityiskohtaisestikin esille näkökohtia perusteluineen, jotka liittyvät selvityksiin sekä niiden laatuun ja laajuuteen. Ympäristövaikutusten arviointiselvityksiä ja -selostusta laadittaessa tulee ohjelmaan kirjatun lisäksi kiinnittää huomiota em. lausunnoissa sekä jäljempänä tässä yhteysviranomaisen lausunnossa esitettyyn.

Hankkeen kuvaus

Ohjelmassa on esitetty selkeästi tiedot hankkeen tarkoituksesta, sijainnista karttakuvineen ja hankevastaavasta. Lisäksi on esitetty lyhyt kuvaus turvetuotantohankkeen elinkaareen kuuluvista kuntoonpano-, tuotanto- ja jälkihoitovaiheesta sekä turvetuotantokäyttöä seuraavasta jälkikäyttövaiheesta esimerkinomaisine vaihtoehtoineen. Hankeselostukseen sisältyy myös kaavailtujen tuotantomenetelmien ja hankkeen kohdalla kyseeseen tulevien ja selvityksiin sisältyvien vesienkäsittelymenetelmien kuvaus. Tuotantomenetelmien kohdalla ei ole pohdittu nimenomaan hankealueelle parhaiten soveltuvaa tai todennäköisesti käyttöönotettavaa työmenetelmää.

Konttisuon on todettu sijaitsevan Iijoen vesistöalueen Kivarijärven valuma-alueella (61.14), tarkemmin Keskijärven (61.145) ja Törrönojan (61.144) valuma-alueille. Hankealueen eteläisen osan luoteisnurkka ulottuu Voilamminojan (61.518) valuma-alueelle. Ohjelman mukaan suoalasta on ojitettu yli puolet. Toisaalta heti kasvillisuusselvityksen johdanto-osassa alueen todetaan olevan pääosin luonnontilainen. Riskitiriitä ohjelman ja liitteenä olevan erillisselvityksen tulkintaeroissa on selvitetävä ja

todettava yksiselitteisesti, kuinka suurelta osin hankkeen tuotantoalue kohdistuu nykyisin luonnontilaiseen suohon.

Tiedot koko Iijoen vesistöalueen turvetuotannon laajuudesta on esitetty ja todettu, että mainituilla osavaluma-alueella ei vuonna 2007 ole ollut turvetuotantoa. Kivarinjoen valuma-alueen osalta turvetuotannon tietoja ei ole esitetty. Arviointiselostuksessa asiaa on syytä tarkentaa selostamalla valuma-alueen turvetuotannon laajuutta ja tuotantohankkeiden sijoittumista mahdollisesti havainnollisin karttaliittein esitettynä. Selostuksessa on syytä myös tuoda esille Kivarinjoen valuma-alueella sijaitseva, ohjelmasta puuttuva Ylä-Koirasuon turvetuotantohanke, joka on parhaillaan YVA-menettelyssä.

Hankkeen toteuttamiseen liittyvistä muista hankkeista ja ohjelmista on arviointiohjelmassa esitettyjen lisäksi mainittava mm. valtioneuvoston periaatepäätös 23.11.2006 "Vesiensuojelun suuntaviivat vuoteen 2015" sekä ehdotus Oulujoen – Iijoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaksi vuoteen 2015, jonka valtioneuvosto hyväksyy vuoden 2009 lopulla.

Hankkeen vaihtoehdot

Ohjelman mukaan tarkasteltavana on hankkeen toteuttamatta jättämisen ohella kolme toteutusvaihtoehtoa, jotka eroavat toisistaan käytännössä vain vesienkäsittelymenetelmien osalta. Ohjelmasta ei käy ilmi ne kriteerit, joilla näihin toteutusvaihtoehtoihin on päädytty. Selvitysten ja ympäristövaikutusten arviointiselostuksen laatimisen aikana on syytä tarpeen mukaan tarkastella, voidaanko ja missä määrin haitallisia vaikutuksia vähentää tai ehkäistä rajaamalla tuotantoon kaavailtu hankealue suppeammaksi.

Useissa lausunnoissa tuodaan esille huoli nykyiselläänkin varsin rehevöityneen Kivarinjoen vesialueen tilan heikkeneminen edelleen turvetuotannon laajentuessa alueella. Yhteysviranomaisen pitää tämän vuoksi ensiarvoisen tärkeänä, että tarkasteltavat vaihtoehdot ja niiden vertailu perustuvat alueella toteutettavissa olevaan tekniikkaan ja vesiensuojelurakenteiden toimintatehon realistiseen arviointiin.

Pintavalutuskenttien osalta tulee mm. laatia selvitys niiden sijoittumisesta ja kyseisen alueen soveltuvuudesta aiottuun käyttöön. Arvioon on syytä liittää myös tarkastelu siitä, onko vaihtoehdon 2 mukaista ympärivuotista pintavalutusta mahdollista tai tarpeellista tehostaa sulan maan aikana toteutettavalla kemikaloinnilla.

Nollavaihtoehdon kohdalla on joissakin lausunnoissa edellytetty selvittävän laajasti ympäristövaikutuksineen, millä keinoin hankkeesta saatava energiamäärä on vaihtoehtoisesti tuotettavissa. Yhteysviranomaisen pitää perusteltuna edellyttää tehtäväksi vähintäänkin yleispiirteinen tarkastelu niistä vaihtoehdoista, joilla Konttisuon polttoturvetuotanto on korvattavissa niissä energiaa tuottavissa laitoksissa, joiden käyttöön kyseinen raaka-aine on kaavailtu toimitettavan.

Tarvittavat luvat ja suunnitelmat

Ohjelmassa tuodaan esille hankkeen toteuttamisen edellyttämä ympäristölupa. Lupa on haettavissa YVA-menettelyn päättymisen jälkeen ympäristönsuojelulain (86/2000) mukaiselta toimivaltaiselta viranomaiselta, joka tällä hetkellä on Pohjois-Suomen ympäristölupavirasto. Lupaviranomainen ei ennakoon anna lausuntoa lupahakemukseen liitettäväksi. Kohdassa 11 mainituilla lausunnoilla tarkoitettaneen YVA-menettelyn yh-

teysviranomaisen lausuntoa. Poikkeaminen vesilain (264/1961) tarkoittamien luontotyypin muuttamiskiellosta edellyttää kyseisen lain mukaista lupaa.

Turvetuotantoalueelle mahdollisesti rakennettavat rakennukset edellyttävät maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) mukaista rakennuslupaa, jonka myöntää tarvittaessa kaupungin rakennusvalvontaviranomainen.

Ympäristön nykytilan kuvaus ja sitä koskevat selvitykset

Arviointiohjelmassa on selostettu hankealueen ympäristön nykytilaa osittain eri lähteistä saatuihin tutkimus- ja tarkkailutietoihin sekä osittain tätä hanketta varten laadittuihin selvityksiin perustuen. Käytetty lähdeaineisto on esitetty lähdeluettelossa. Alueen kasvillisuudesta ja linnustosta on tehty erillisselvitykset, joiden toteuttamistapaa ja -aikaa on kritisoitu ohjelmaan annetuissa lausunnoissa. Vaikutusten arviointia varten nykytiedoissa olevia puutteita on ohjelman mukaan tarkoitettu eri menetelmin täydentää. Täydentämistarpeeseen syvennyttään tarkemmin tämän lausunnon kohdassa "Ympäristövaikutukset ja niiden selvittäminen".

Asutuksen sijainnista hankealueeseen nähden esitetään mm. etäisyystietoja. Ohjelman mukaan lähimmät kiinteistöt sijaitsevat Ryttilammen rannalla noin 700 m hankealueen eteläpuolella. Lähimpään kylätaajamaan Livolle on etäisyyttä noin 8 km.

Ympäristön kuvauksessa ei ole tuotu esille turvetuotantoalueita ja niiden sijoittumista Kivarinjoen valuma-alueella, asiasta on maininta ohjelman kohdassa 5.4.4. Sekä vesistöön että muuhun luonnonympäristöön vaikuttavina tekijöinä tuotantohankkeet tulee selvittää. Konttisuon hanketta lähimpänä sijainnee Ällinsuon tuotantoalue vain noin 1,5 km:n etäisyydellä pohjoisesta osa-alueesta koilliseen.

Ehdotus tarkasteltavan vaikutusalueen rajauksesta

Ohjelmassa todetaan kullakin vaikutustyypillä olevan erilainen vaikutusalueensa, josta on esimerkinomaiset luonnehdinnat. Selvitykset tulee laatia asianmukaisesti perustelluille vaikutusten kohdentumisalueille, jotka tulee arviointiselostuksessa selkeästi esittää tarvittaessa karttaliittein. Auerajauksissa tulee ottaa huomioon myös arvioitavissa olevat yhteisvaikutukset muiden, lähialueilla sijaitsevien tai vireillä olevien turvetuotantohankkeiden kanssa sekä mahdolliset erot kuntoonpano- ja tuotantovaiheen vaikutusten laajuudessa.

Vesistövaikutukset esitetään arvioitaviksi Kivarinjokeen ja Iijokeen. Esitettyä tarkastelualuetta, johon sisältyy myös Kivarijärvi, voi pitää riittävänä.

Vaikutukset ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen on todettu tarkasteltavan lähimpiin häiriintyviin kohteisiin rajautuen. Näin ilmaistuna tarkastelualuerajaus on selvästi liian suppea, koska vaikutukset tulee selvittää koko ilmenemisalueellaan. On perusteltua olettaa, että kyseisiä vaikutuksia koetaan vähintäänkin merkittävien vesistövaikutusten alueella, jonka vuoksi tarkastelualuetta on soveltuvin osin laajennettava alapuolisen Kivarinjoen ja Kivarijärven ranta-alueiden ja vesistön käyttäjiä koskevaksi.

Melu- ja pölyvaikutusten tarkastelualuetta ei ole selostettu ohjelmassa, vaan viitataan asiassa tehtyyn selvitykseen ja sen tuloksiin vaikutusetäisyyksistä. Arviointiselostuksessa tulee selkeästi esittää selvityksissä käytetyt menetelmät ja perusteet niiden mukaisille vaikutusalueiden rajaamiselle.

Ohjelman mukaan hankkeen vaikutukset arvioidaan ajallisesti hankkeen aloittamisesta sen päättymiseen saakka. Hankkeen voi todeta turvetuotannon osalta päättyvän alueen jälkihoitotöiden valmistumiseen, mutta turvetuotantokäyttöön liittyviä vaikutuksia ilmenee jälkikäyttömuodosta riippuen vielä tämän jälkeenkin. Eri vaikutusten selvittämisessä on syytä pyrkiä arvioimaan niiden merkittävyyttä ja ajallista kestoja myös jälkikäyttövaiheen aikana.

Porotalous on merkittävä hankealueen nykykäyttäjän ja huoli hankkeen vaikutuksista porotaloudelle on tuotu lausunnoissa esille. Vaikutuksia kyseiseen elinkeinon tulee tarkastella riittävän laajasti asianosaisten paliskuntien alueella ottaen huomioon lähi-alueiden muut turvetuotantohankkeet ja niiden yhteisvaikutukset elinkeinolle.

Ympäristövaikutukset ja niiden selvittäminen

Maankäyttö

Aluetta koskevat maakuntakaavan merkinnät suunnittelumääräyksineen on selostettu hyvin arviointiohjelmassa. Ohjelmassa on tuotu esille myös maakuntakaava turvetuotantoa koskevat yleiset suunnittelumääräykset. Hanketta koskevien ohjelmien kohdassa (4.8) on esitetty valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin sisältyvät turvetuotannon sijoittumista ja suunnittelua koskevat tavoitteet.

Useissa lausunnoissa on vähintäänkin vaadittu hankevastaavan perusteluja turvetuotannon kohdentamiselle suurelta osin luonnontilaiselle suoalueelle, joka on ristiriidassa valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden kanssa. Arviointiselostuksessa asiaan on esitettävä analyttiset perustelut.

Ihmisten terveys, elinolot ja viihtyvyys

Ohjelman mukaan vaikutuksia elinoloihin, viihtyvyyteen ja terveyteen selvitetään mm. asukaskyselyn perusteella. Arvioinnin taustatiedoksi kerätään hankealueen ympäristöä koskevinä keskeisinä tietoina mm. tiedot lähimmästä vakituisesta ja loma-asutuksesta sekä muista häiriintyvistä kohteista, alueen taloudellisista ja sosiaalisista olosuhteista, harjoitettavista elinkeinoista ja virkistysalueista. Suunniteltua kyselyä ei ole selostettu tarkemmin ja mm. kyselyn kohdealueen laajuus jää epäselväksi. Toisaalla ohjelmassa esitetään kaivokyselyn lähettäminen 500 metrin etäisyydellä hankealueesta sijaitseville talouksille. Ihmisiin kohdistuvia vaikutuksia selvittävä kysely on tarkoituksenmukaista suorittaa edellä tässä lausunnossa määritetyllä tarkastelualueella, joka ulottuu Kivarinjokivarressa Iijokeen saakka vesistövaikutusten todennäköisenä ilmenemisaikana. Kyselyllä tulee selvittää sekä vesistön että hankealueen merkitys asukkaiden virkistyskäytölle ja elinoloille.

Ihmisiin kohdistuvina vaikutuksina tulee arvioida myös melun ja pölyn vaikutukset, jotka ohjelmassa on esitetty arvioitavan olemassa olevien tutkimustietojen ja mallinnusten perusteella paikalliset olosuhteet ja erityispiirteet huomioiden. Meluhaittojen arvioinnissa tulee selvittää myös turpeen kuljetuksesta aiheutuvat meluhaitat. Turvepölyn leviäminen tulee selvittää erilaisissa sääolosuhteissa ja vaikutuksia tulee selkeästi erotella arvioida sekä ihmisten terveyteen että ympäristön viihtyisyyteen kohdistuvilta osin. Arvioinnissa tulee riittävästi ottaa huomioon myös mahdolliset poikkeustilanteet kuten turvepalot. Meluun ja pölyyn liittyvien päästöjen ja niiden vaikutusten osalta tulisi tarkastella myös niitä mahdollisia eroja, jotka ovat ennakoitavissa ohjelmassa esitettyjen vaihtoehtoisten tuotantomenetelmien välillä.

Vesistö

Kivarinjoki on 35 km:n pituinen Iijoen sivujoki, joka laskee Kivarijärveen lähellä Pudasjärven keskustaajamaa. Joki on rehevöitynyt ja veden ravinnepitoisuudet ovat suurempia kuin Iijoen pääuomassa. Vesien käyttökelpoisuusluokituksen mukaan joen ala- ja keskiosa kuuluvat luokkaan tyydyttävä ja yläosa luokkaan välttävä. Kivarijärvi ja sen lasku-uoma Törrönjoki kuuluvat luokkaan välttävä. Ehdotuksessa Oulujoen – Iijoen vesienhoitosuunnitelmaksi vuoteen 2015 Kivarinjoki on luokiteltu tyydyttäväksi.

Ohjelmassa on esitetty analyysituloksia Kivarinjoen vedenlaadun osalta joen alajuoksun havaintopisteeltä vuosien 2001 ja 2008 välillä sekä ennakkotarkkailun tuloksia Törrönojan näytteenottopisteeltä kesältä 2008. Ohjelmassa todetaan kuormitusarvion suuruus ja sen merkittävyys arvioitavan ennako- ja velvoitetarkkailujen vedenlaatu- tuloksiin sekä turvetuotannon ominaiskuormituslukuihin pohjautuen.

Vesistövaikutusten arvioinnissa on olennaista pohtia vesistönsalla vallitsevaa tilannetta suhteessa vesienhoitosuunnitelmassa asetettuihin laatuavoitteisiin ja nyt suunnitellun turvetuotannon merkitystä siihen ottaen huomioon myös yhteisvaikutukset parhaillaan YVA-menettelyssä olevan Ylä-Koirasuon turvetuotantohankkeen sekä valuma-alueella jo tuotantokäytössä olevien turvetuotantoalueiden kanssa. Veden laatuun kohdistuvien vaikutusten ohella tarkastelussa on arvioitava myös vaikutuksia vesistön biologisiin laatutekijöihin ja ekologiseen tilaan.

Turvetuotannon kuormituksen merkittävä riippuvuus sadannasta on syytä huomata ja vesistökuormitus vaikutuksineen tulee vuosikuormituksen lisäksi arvioida erikseen kessäaikana ja tuoda esille ylivirtaamatilanteisiin liittyvien kuormitushuippujen vaikutus vesistön tilaan ja veden pH:n mahdollisiin kriittisiin muutoksiin sekä niiden merkitys vesieliöstölle. Turvetuotantohankkeen kuntoonpano- ja tuotantovaiheen kuormitus vesistövaikutuksineen eroaa mm. valumavesimäärien ja vedenkäsittelyrakenteiden toimivuuserojen vuoksi, joten näitä on myös tarkasteltava erikseen.

Kalasto

Kalastoon ja kalastukseen kohdistuvien vaikutusten tarkastelu perustuu ohjelman mukaan vedenlaatuvaikutusten arviointiin, kalatalouden velvoitetarkkailun tuloksiin sekä kalastusta koskevan tiedustelun tuloksiin ja haastatteluihin. Yhteysviranomaisen katsoo, että vesistövaikutusten ilmenemisalueella toteutettuna esitetty arviointi on riittävä, mutta varautuminen kalastoa koskevan nykytiedon täydentämiseen on paikallaan.

Pohjavesi ja hydrologia

Konttisuon välittömässä läheisyydessä ei sijaitse pohjavesialueita. Lähin pohjavesialue on noin 4,6 kilometrin päässä Livojoen varressa. Vaikutuksia on esitetty arvioitavan rakennetuille, hankealueesta 500 metrin etäisyydellä sijaitseville kiinteistöille lähetettävällä kaivokyselyllä. Kyselyn kohderyhmä jää ohjelman perusteella epäselväksi, koska lähimpien kiinteistöjen on todettu sijaitsevan 700 metrin etäisyydellä hankealueesta. Kysely asiasta voitaneen toteuttaa soveltuvin osin ihmisiin kohdistuvia vaikutuksia selvittävän kyselyn yhteydessä.

Konttisuon turvetuotantohankkeen hydrologisia vaikutuksia tai niiden selvittämistä ei ole mainittu arviointiohjelmassa. Nykyisin suurelta osin luonnontilaisen suoalueen tehokkaan ojittamisen myötä suo menettää merkityksensä vesiä varastoivana ja valumia tasaavana alueena. Tämä saattaa näkyä osassa alapuolista vesistöä virtaaman äärevöi-

tymisenä. Konttisuon kohdalla asiaa on syytä tarkastella vaikutusarvioita laadittaessa vähintäänkin Kivarijärven yläpuolisten vesiuomien osalta.

Kasvillisuus, eläimistö ja luonnon monimuotoisuus

Hankealueella on laadittu vuonna 2003 kasvillisuus selvitys, jonka mukaan hankealueelta löydettiin mm. alueellisesti uhanalaiseksi luokiteltua rimpivihvilää. Arviointi esitetään tehtäväksi lähtökohtana kyseinen selvitys. Arvioinnissa esitetään suon luonnontilaisuus, edustavuus ja arvo aapasuona sekä miten turvetuotanto siihen liittyvine toimineen vaikuttavat Konttisuon ekosysteemiin kokonaisuutena ja sille ominaisiin luontotyyppihin ja niiden lajistoon. Arviointi laaditaan sekä määrällisistä että laadullisista vaikutuksista paikallisella ja maakunnallisella tasolla.

Kasvillisuus selvityksen maastotöiden myöhäinen toteutusajankohta loppukesällä heikentää selvityksen luotettavuutta. Yhteysviranomaisen esittää selvityksen täydentämistä lajien tunnistamisen kannalta tarkoituksenmukaisena ajankohtana suoritettavien riittävin maastoinventoinnin.

Hankealueelle on laadittu linnustose selvitys vuonna 2003, jonka maastotyö tehtiin linjalaskentana 27.6. ja jota pidetään lähtökohtana vaikutusarvioinnille. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos sekä Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri ry ovat lausunnoissaan pitäneet tehtyä selvitystä pintapuolisena ja puutteellisena myös pesimälinnuston osalta. Lisäksi tehdyllä selvityksellä ei saada tietoa alueen merkityksestä muutosajaisena levähdys- tai ruokailupaikkana.

Yhteysviranomaisen esittää hankealueen merkitystä linnuston kannalta selvitettäväksi lausunnoissa esille tuotujen, avoimena olevien seikkojen osalta. Tarpeelliset maastotyöt tulee toteuttaa selvitysten tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisina ajankohtina.

Vesilain mukaan tiettyjen luontotyyppien luonnontilan vaarantaminen on kielletty. Näitä ovat mm. luonnontilaiset uomat, lähteet ja alle hehtaarin suuruiset lammet. Arviointityössä tulee riittävin maastotöin selvittää tällaisten kohteiden sijainti hankkeen vaikutusalueella ja arvioida hankkeen vaikutukset ko. kohteisiin. Ohjelmassa on mainittu luonnontilaisina Hongikonon ja Törrönon puronvarret ja Törrönlampi, mutta näiden merkitystä vesilain tarkoittamina luonnontilaisina pienvesinä ei tuoda esille. Mahdollinen kyseisten luontotyyppien muuttaminen edellyttää riittävästi perusteltua poikkeamislupaa vesilain kiellosta.

Yhdyskuntarakenne, maisema ja kulttuuriperintö

Vaikutukset yhdyskuntarakenteeseen ja maankäyttöön arvioidaan tarkastelemalla hankkeen soveltuvuutta yhdyskuntarakenteeseen, infrastruktuuriin sekä alueen olemassa oleviin ja suunniteltuihin maankäyttömuotoihin. Hankkeen aiheuttama maisemavaikutus otetaan huomioon maankäytön vaikutustarkasteluna. Apuna arvioinnissa käytetään maankäytön suunnitelmia, haastatteluja ja asukaskyselyn tuloksia,

Ohjelman mukaan maisemavaikutusten arvioinnissa analysoidaan maisemakuvan kannalta merkittävimmät näkymäsuunnat ja -alueet, miljöökokonaisuudet sekä maisemakuvultaan herkimät alueet. Arvioinnissa tarkastellaan vaikutuksia valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti arvokkaisiin maisemansuojelualueisiin ja kulttuuriympäristöihin. Arvioinnissa käytetään hyväksi karttoja, kartta-analyysijä, havainnekuvia ja leikkauspiirustuksia sekä tarvittaessa virtuaali- ja maastomalleja. Yhteysviranomaisen näkemyksen mukaan arviointi on toteutettavissa esitetysti ottaen huomioon Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri ry:n lausunnossa esille tuotujen, hanke-

alueella sijaitsevien metsäsaarekkeiden maisema-arvot ja hankkeen vaikutukset niihin. Vertailuissa ja arvioinnissa on tarpeen mukaan selvitettävä haitallisiksi koettujen vaikutusten ehkäisemistä muuttamalla hankkeen toteutustapaa tai aluerajausta.

Luonnonvarojen hyödyntäminen ja virkistyskäyttö

Ohjelmassa todetaan kalastuksen olevan vähäistä ja satunnaista Kivarijärven yläpuolisella Kivarinjoella ja Keskijärvellä ja ajoittuvan lähinnä tulva-aikaan. Kalastoa on tutkittu Iijoen yhteistarkkailun kalataloustarkkailuun liittyen. Marjojen osalta Konttisuolla tehdyssä kasvillisuusselvityksessä on maininta alueella esiintyvänä karpalosta ja hillasta.

Selvästi puutteellisia tietoja Konttisuon merkityksestä marjastuksen, metsästyksen, retkeilyn tai muiden luontoharrastusten ja virkistyskäytön kannalta tulee arvioinnin aikana täydentää esimerkiksi asukaskyselyn ja eliöstöselvitysten yhteydessä.

Talous ja elinkeinot

Porotaloutta lukuun ottamatta hankkeen taloudellisten vaikutusten tarkastelua ei ole ohjelmassa esitetty. Taloudellisia vaikutuksia tulee käsitellä huomattavasti laajalaisemmin sekä ns. nollavaihtoehdon että toteutusvaihtoehtojen kohdalla. Oulun lääninhallituksen lausunnossa todetaan, että arvioinnin yhteydessä olisi tarpeen tarkastella myös hankkeen paikallisia työllisyysvaikutuksia. Yhteysviranomaisen pitää tätä tärkeänä todeten samalla, että arvioinnissa hankkeen ja turvetuotannon vaikutuksia on tältä osin syytä verrata muiden paikallisten energiaraaka-aineisiin tuotannon ja käytön vaikutuksiin.

Ohjelmassa todetaan yksiselitteisesti, että porot eivät laidunna Konttisuolla, kun taas useissa lausunnoissa asiasta on esitetty täysin päinvastainen käsitys. Pudasjärven Lिवon ja Pudasjärven paliskuntien yksityiskohtaisessa lausunnossa tuodaan esille runsaasti asioita, jotka koetaan uhkana tai haittana poroelinkeinolle ja edetään jopa korvausvaatimusten tasolle. Ohjelman mukaan vaikutukset porotalouteen arvioidaan kokonaisvaltaisesti Konttisuolla ja sen lähialueilla. Yhteysviranomaisen pitää tärkeänä ko. vaikutusten selvittämistä sellaisella tarkkuudella, että saadaan selkeä kuva siitä, mitä porotalouteen kohdistuvat haitat laadultaan ja laajuudeltaan todellisuudessa ovat ja kuinka niitä voidaan lievittää. Vaikutusten selvittäminen tulee tehdä riittävässä yhteistyössä alueen paliskuntien kanssa ottaen huomioon lähialueilla vireillä olevat muut turvetuotantohankkeet ja niiden yhteisvaikutukset porotaloudelle.

Liikenne

Ohjelmassa on esitetty arvioitavan turpeen kuljetuksista aiheutuvan liikenteen määrä ja jakaantuminen eri tieosuuksille vuotuisen tuotannon perusteella sekä selvitettävän nykyisten liikenneväylien soveltuvuus toiminnasta aiheutuvalle liikenteelle. Arviointiin sisältyy myös haitallisten vaikutusten vähentämistä koskevien toimien tarkastelu. Yhteysviranomaisen toteaa, että liikenteellisiä yhteisvaikutuksia lähialueen muiden turvetuotantohankkeiden kanssa Ylä-Koirasuo mukaan lukien tulee tarkastella Tiehallinnon lausunnossa esitetysti ottaen erityisesti huomioon kevyen liikenteen turvallisuuden liittyvät asiat.

Ilmasto

Arviointiohjelmassa on toteamus, että ilmastovaikutuksia arvioidaan yleispiirteisesti olemassa olevan tutkimustiedon perusteella. Ympäristövaikutusten arvioinnista anne-

tun lain 2 §:n mukaan hankkeen ympäristövaikutuksista tulee arvioida mm. vaikutuksia ilmaan ja ilmastoon. Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri ry painottaa lausunnossaan ilmastovaikutusten selvittämisen tärkeyttä. Koska turvetuotantotoiminta vaikuttaa kasvihuonekaasupäästöihin, yhteysviranomaisen katsoo, että nämä vaikutukset on syytä selvittää asiaa koskevien uusimpien tutkimustulosten pohjalta ja riittävässä määrin tarkastella hankkeesta aiheutuvien päästöjen merkitystä ilmastonmuutoksen kannalta.

Jälkikäyttö

Ohjelman hankekuvauksessa todetaan, että maanomistaja tai uusi vuokralainen valitsee alueelle sopivimman jälkikäyttömuodon, joita voisivat olla esimerkiksi metsitys tai viljely. Ruokohelpi mainitaan esimerkkinä viljelykasveista. Vapo Oy:n omistuksessa hankealueesta on 145 ha ja vuokrattua 154 ha.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos korostaa lausunnossaan turvetuotantoalueiden jälkikäyttömuotojen tärkeyttä ja niiden tarkempaa huomioimista jo ympäristöarviointiohjelmassa. Oulunkaaren ympäristölautakunta ja paliskunnat esittävät lausunnoissaan tuotannosta poistuvien alueiden palauttamista soistamalla luonnontilaansa. Yhteysviranomaisen pitää tärkeänä, että hankealueen jälkikäyttömuotoja ja soveltuvuutta paikallisesti sekä niiden vaikutuksia ympäristöön ja alueiden käyttöön tarkastellaan riittävästi jo ympäristövaikutusten arviointivaiheessa.

Epävarmuustekijät ja oletukset

Kaikkeen selvityksissä ja arvioinneissa käytettävään tietoon ja menetelmiin liittyy epävarmuutta, joka vaikuttaa arvioinnin lopputuloksen luotettavuuteen. Epävarmuustekijöiden olemassaoloa ja niiden vaikutusta arvioinnin tuloksiin on tarkasteltava riittävän monipuolisesti arviointiselostuksessa.

Haitallisten vaikutusten vähentäminen ja vaikutusten seuranta

Hankesuunnittelun lähtökohtana on parhaan käyttökelpoisen tekniikan sekä ympäristön kannalta parhaan käytännön soveltaminen. Ympäristövaikutusten arvioinnin aikana etsitään mahdollisuuksia vähentää hankkeesta aiheutuvia haitallisia vaikutuksia. Arviointiselostuksessa tulee riittävässä määrin tarkastella niitä toimenpiteitä, joilla voidaan lieventää merkittävimpiä vaikutuksia, mm. vaikutuksia luonnonympäristöön ja luonnon monimuotoisuuteen eliöstö mukaan lukien sekä vaikutuksia ihmisiin. Ohjelmassa esitettyjen hankevaihtoehtojen lisäksi tulisi kriittisesti arvioida myös hankkeen toteuttamisedellytyksiä esitettyä suppeampana.

Ohjelman mukaan arviointiselostukseen laaditaan hankkeen vaikutusten seuraamiseksi suunnitelma, joka tehdään arvioitujen vaikutusten ja niiden merkittävyyden perusteella. Seurantaohjelmaa tarkennetaan lupahakemusvaiheessa ja edelleen lupaehtojen mukaiseksi.

Osallistumis- ja tiedotussuunnitelma

Kansalaisten ja eri intressiryhmien kuulemista ja vaikutusmahdollisuuksia sekä asiasta tiedottamista on kuvattu ohjelmassa kattavasti. Ohjelman ja myöhemmin arviointiselostuksen nähtävillä pitämistä ei ole selkeästi kerrottu. Ohjelman osalta asia on

esitetty edellä tämän lausunnon ao. kohdassa. Arviointimenettelyn osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia voidaan pitää riittävinä.

Arviointimenettelyn aikataulu

Ohjelman tiivistelmäosassa hankkeen YVA-menettely todetaan tehtävän vuosien 2009 – 2010 aikana ja ympäristölupaa on määrä hakea vuonna 2010. Ohjelman luvussa 10 ympäristövaikutusten arviointiselostuksen arvioidaan valmistuvan syksyllä 2009. Ottaen huomioon tässä lausunnossa esitetyt näkökohdat ohjelman aikataulua voidaan pitää liian tiukkana. Arviointien pohjaksi laadittavien selvitysten tekemiseen, arviointiin ja tulosten raportointiin on syytä varata riittävästi aikaa.

Johtopäätökset

Konttisuono sijaitsee Kivarinjoen valuma-alueella, jossa jo nykyisellään on tuotannossa olevia turvetuotantoalueita. Alueella sijaitsevilta turvehankkeilta on jo evätty lupia vesistön kuormittuneisuuden vuoksi. Arviointiselostuksessa on arvioitava hankkeen toteuttamista ja vaikutuksia ottaen yhteisvaikutuksien osalta huomioon jo oleva turvetuotanto ja vireillä olevat hankkeet sekä vesistöalueen muu kuormitus. Vaikutusten arviointi on ajallisesti ulotettava riittävän pitkälle jälkikäyttövaiheeseen saakka.

Vesistövaikutuksia on arvioitava veden laatutekijöiden lisäksi vaikutuksina vesistön ekologiseen tilaan. Hankkeen vaikutuksia on tarkasteltava suhteessa vesienhoitolain mukaisiin tavoitteisiin vuoteen 2015.

Tehtyjen kasvillisuus- ja linnustoselvitysten tietoja on täydennettävä siten, että alueella esiintyvistä lajeista ja niiden runsaudesta saadaan luotettavat tiedot. Pesimälinnuston lisäksi suon merkitystä muuttolintujen levähdys- ja ruokailualueena sekä metsäkanalintujen elinympäristönä tulee selvittää.

Hankealueen merkitys porotaloudelle ja turvetuotannon vaikutukset kyseiselle elinkeinolle tulee selvittää riittävän laajasti yhteistyössä alueen paliskuntien kanssa.

Arvioinnissa tulee esimerkiksi haastattelu- tai asukaskyselyn yhteydessä selvittää, mikä merkitys Konttisuonella on lähiseudun vakituisille ja loma-asukkaille heidän elinympäristössään ja virkistyskäytössään.

Arviointiselostuksessa on esitettävä YVA-asetuksen (713/2006) 10 §:n edellyttämällä tavalla selvitys siitä, miten yhteysviranomaisen lausunto arviointiohjelmasta on otettu huomioon. Mainitun pykälän mukaan arviointiselostuksesta tulee myös laatia yleisajuinen ja havainnollinen yhteenveto arviointiohjelmassa esitetyistä tiedoista.

Muuta huomioon otettavaa

Arviointiselostus liitteineen tulee toimittaa yhteysviranomaiselle myös sähköisessä muodossa; yksittäisen tiedoston koko saa verkkopalvelua varten olla enintään 5 Mt.

YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNNOSTA TIEDOTTAMINEN

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus lähettää yhteysviranomaisen lausunnon hankkeesta vastaavalle. Yhteysviranomaisen toimittaa hankevastaavalle kopiot arvioin-

tiohjelmasta annetuista lausunnoista ja mielipiteistä. Alkuperäiset lausunnot säilytetään ja arkistoidaan Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksessa.

Yhteysviranomaisen lausunto lähetetään tiedoksi jäljempänä olevan luettelon mukaan. Lausunto on nähtävillä Pudasjärven, Yli-Iin ja Iin kunnanvirastoissa ja pääkirjastoissa sekä Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksessa, myös sähköisenä osoitteessa www.ymparisto.fi/ppo > Ympäristövaikutusten arviointi YVA ja SOVA > vireillä olevat YVA-hankkeet.

Suoritemaksu

4370 €

Maksun määrätymisen perusteet

Maksu määräytyy alueellisen ympäristökeskuksen maksullisia suoritteita koskevan asetuksen (1387/2006) mukaisesti: lausunto arviointiohjelmasta, kun hanke tai sen vaikutukset ulottuvat yhden kunnan alueelle.

Oikaisun hakeminen maksuun

Maksuvelvollinen, joka katsoo, että lausunnosta perittävän maksun määräämisessä on tapahtunut virhe, voi vaatia siihen oikaisua. Lausunnon liitteenä ovat ohjeet maksua koskevan oikaisuvaatimuksen tekemiseen.

Ympäristönsuojelupäällikkö

Juhani Kaakinen

Vanhempi insinööri

Aulis Kaasinen

Liite Maksua koskeva muutoksenhaku

Tiedoksi Ympäristöministeriö
Suomen ympäristökeskus
Aitto-ojan kalaveden osakaskunta sekä Aittojärven kyläseura ry
Iin kunta
Kainuun TE-keskus, kalatalouden toimintayksikkö
Livokas ry.
Livon yhteisen alueen osakaskunta
Metsähallitus, Pohjanmaan luontopalvelut
Oulun lääninhallitus, sosiaali- ja terveysosasto
Pohjois-Pohjanmaan liitto
Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri
Pudasjärven kaupunki

Pudasjärven Livon paliskunta
Pudasjärven paliskunta
Pudasjärven luonnonsuojeluyhdistys ry
Tiehallinto, Oulun tiepiiri
Yli-lin kunta

MAKSUA KOSKEVA OIKAISUVAATIMUSOSOITUS

Oikaisuvaatimusviranomainen

Maksuvelvollinen, joka katsoo, että maksun määräämisessä on tapahtunut virhe, voi vaatia oikaisua **Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskukselta**.

Oikaisuvaatimusaika

Oikaisuvaatimus on toimitettava ympäristökeskukselle **kuuden (6) kuukauden kuluessa** maksun määräämisestä.

Oikaisuvaatimuskirjelmän sisältö ja allekirjoittaminen

Oikaisuvaatimuskirjelmässä on ilmoitettava:

- oikaisua vaativan nimi, kotikunta ja postiosoite
- ympäristökeskuksen päätös, jonka maksua vaaditaan muutettavaksi, alkuperäisenä tai kopiona
- oikaisu, joka maksuun vaaditaan
- oikaisuvaatimuksen perustelut.

Oikaisuvaatimuskirjelmä on oikaisua vaativan, laillisen edustajan tai asiamiehen allekirjoitettava. Jos oikaisua vaativan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa tai asiamiehensä taikka jos oikaisuvaatimuksen laatija on joku muu henkilö, oikaisuvaatimuskirjelmässä on ilmoitettava myös tämän nimi, postiosoite ja kotikunta.

Oikaisuvaatimuskirjelmän perille toimittaminen

Oikaisuvaatimuskirjelmä on toimitettava Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen kirjaamoon. Oikaisuvaatimuskirjelmän voi toimittaa henkilökohtaisesti tai valtuutetun asiamiehen välityksellä. Sen voi omalla vastuulla lähettää myös postitse, lähetin välityksellä, telekopiona tai sähköpostina. Oikaisuvaatimuskirjelmä on toimitettava niin ajoissa, että se on perillä viimeistään oikaisuvaatimusajan viimeisenä päivänä ennen ympäristökeskuksen aukioloajan päättymistä.

Oikaisuvaatimuskirjelmän toimittamisesta telekopiona tai sähköpostina säädetään tarkemmin sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetussa laissa (13/2003)

Yhteystiedot

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen
postiosoite: PL 124, 90101 Oulu
käyntiosoite: Veteraanikatu 1, 90100 Oulu
puhelin 020 690 171 (asiakaspalvelu)
telekopio 020 490 6305
sähköposti kirjaamo.ppo@ymparisto.fi
virka-aika 8.00 - 16.15